

Verkenkend onderzoek naar niet-westerse studenten en ouders, en hun ervaringen met ouderbetrokkenheid

Nursel Akdeniz & Kariene Woudt-Mittendorff

Samenvatting: Relatief grote studieuitval van niet-westerse studenten is de aanleiding geweest om een Comeniusproject bij Saxion in te richten waarbij wordt ingezoomd op de betrokkenheid van ouders bij school en het verbeteren van studentbegeleiding. In dit artikel worden de resultaten gepresenteerd van een verkennende studie waarbij de ouderbetrokkenheid van niet-westerse ouders in kaart is gebracht en waarbij ervaringen zijn opgehaald van zowel niet-westerse studenten, hun ouders en studieloopbaanbegeleiders. De geïnterviewde studenten ervaren in het huidige onderzoek over het algemeen grote betrokkenheid van ouders. Deze betrokkenheid vindt vooral plaats in de thuissituatie, iets wat de ouders bevestigen, en zorgt volgens de studenten voor (meer) binding met de opleiding. De studieloopbaanbegeleider kan deze kennis inzetten tijdens het begeleiden van niet-westerse student en het contact met de niet-westerse ouders/verzorgers. Ook geven de geïnterviewde studieloopbaanbegeleiders aan soms onvoldoende kennis van de niet-westerse culturen te hebben. De resultaten van dit verkennende onderzoek bieden aanknopingspunten voor professionaliseringsmogelijkheden van studieloopbaanbegeleiders, op het gebied van niet-westerse culturen en interculturele communicatie.

Trefwoorden: Niet-westerse student, ouderbetrokkenheid, studieloopbaanbegeleider, studeren op het hbo

Auteurs: Nursel Akdeniz en Kariene Woudt-Mittendorff zijn beiden werkzaam op Saxion Hogescholen. Correspondentie: n.akdeniz@saxion.nl

Probleem en context

Studiesucces, het voorkomen van uitval en kansengelijkheid zijn in het hbo belangrijke thema's die steeds terugkomen op de politieke agenda. In het Sectorakkoord hoger beroepsonderwijs (2018) wordt beschreven dat alle studenten de kans moeten krijgen om goed te kunnen starten op het hbo en succesvol af te ronden. Als we echter kijken naar de specifieke instroom waar het hbo mee te maken krijgt en de relatie met uitvalcijfers, zien we dat verschillende groepen het minder goed doen. Met name de niet-westerse studenten¹ vanuit het mbo afkomstig, hebben in relatie tot andere instromers meer kans om uit te vallen of minder snel hun diploma te halen (CBS, 2018). Van de niet-westerse studenten die in het jaar 2011 aan het hbo begon, had na vijf jaar 29% het diploma. Bij de westerse student ligt dit percentage op 52%. Ook binnen hogeschool Saxion is de uitval in het eerste jaar van het hbo, vooral van mbo opgeleide niet-westerse mannen en vrouwen, structureel hoger dan de uitval van autochtone mannen en vrouwen. Van de mbo-instromers in 2015 op Saxion, viel 23.1% van de niet-westerse instromers binnen een jaar uit, versus 21.3% van de autochtonen. Het studierendement (het percentage studenten dat na 5 jaar het diploma heeft behaald) laat nog zorgwekkender cijfers zien: bij niet-westerse studenten is dit 18,5% (landelijk 29,5%). Van de westerse instromers haalde 44.5% (landelijk 42%) het hbo-diploma na vijf jaar (Saxion, 2017).

De vraag die hier achter ligt is wat er nu precies gebeurt op het hbo waardoor deze niet-westerse studenten eerder uitvallen of vertragen? En wat er mogelijk gedaan kan worden om deze studenten beter te ondersteunen. In de praktijk blijkt dat studenten met een niet-westerse achtergrond merken dat docenten niet altijd weten wat het betekent om een andere culturele achtergrond te hebben, of daar niet altijd met begrip mee omgaan. Ook blijkt uit onderzoek dat de thuissituatie van niet-westerse studenten niet altijd stimulerend werkt voor het studiesucces van studenten (Meerman, de Jong & Wolff, 2018). Naar aanleiding van deze bevindingen is in 2017 een Comeniusproject gestart, gesubsidieerd door het Ministerie van OC&W, gericht op het verbeteren van de begeleiding van studenten met een niet-westerse achtergrond (Akdeniz, 2016). In dit artikel worden de eerste resultaten gepresenteerd van een exploratief, verkennend onderzoek in het kader van dit project.

1 Niet-westerse studenten zijn studenten die zelf, ofwel hun ouders, zijn geboren een van de landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije.

Theoretisch kader

Als we kijken naar de problematiek rondom studiesucces en de relatie met het hebben van een niet-westerse achtergrond zien we verschillende factoren die in de theorie worden benoemd. Factoren die een rol spelen zijn bijvoorbeeld de moeilijkheden rondom taalvaardigheid (SCP, 2009), de verwachtingen van ouders ten aanzien de schoolloopbaan (Van der Veen, 2001) en de omstandigheden thuis (Severiens, Wolff & Rezai, 2006; Inspectie van het Onderwijs, 2007).

Meeuwisse (2012) laat in haar onderzoek zien dat niet-westerse studenten vaker deelnemen aan familieactiviteiten en van de familie minder effectieve steun ontvangen rondom de studievoortgang dan westerse studenten. Ook het CBS en andere onderzoekers (CBS, 2018; De Jong, 2014; Wolff, 2013) benadrukken dat de thuissituatie van niet-westerse studenten niet altijd stimulerend werkt voor het studiesucces van studenten. De niet-westerse student moet daarbij vaak de eigen studie betalen, bijdragen aan het gezinsinkomen en zorgdragen voor jongere broers en zussen wat een nadelig effect heeft op de studie. Ook is er vanuit huis niet altijd ondersteuning rondom de inzet van academische vaardigheden, hebben ouders hebben minder ervaring met 'studeren op het hbo', ze weten niet altijd hoe ze hun kind moeten ondersteunen of weten niet dat het belangrijk is dat ouders hierin betrokken worden (Meerman, de Jong & Wolff, 2018). Ouders zijn belangrijk, en indien de ouders minder aanwezig zijn of minder ondersteuning bieden is het hebben van een netwerk (oftewel sociaal kapitaal) van studiegenoten, vrienden, familie of bekenden cruciaal voor het studiesucces van de niet-westerse student (Wolff, 2013). In de volgende paragraaf gaan we hier verder op in.

Ouderbetrokkenheid

Uit onderzoek weten we dat ouderbetrokkenheid een belangrijke factor is voor het studiesucces van studenten (Wolff, 2013; De Jong, 2004; Crul en Heering, 2008; Bakker, Denessen, Dennissen & Oolbekkink-Marchand, 2013). Uit onderzoek van Pameijer (2012) en Cijvat en Voskens (2008) blijkt dat wanneer er geen ouderbetrokkenheid is bij het onderwijs van hun kind, dit een negatieve invloed heeft op de leerresultaten en het gedrag van het kind. De niet-westerse student heeft daarbij vaker een ouder die minder betrokken is, omdat ze relatief gezien vaak laagopgeleid zijn. Het onderzoek van Severin (2016) toont aan dat ouders van niet-westerse ouders minder vaak open dagen bezoeken dan westerse ouders en dat niet-westerse ouders liever geen huisbezoek willen van de mentor van hun zoon of dochter. Rezai (2017) laat in haar onderzoek echter zien dat betrokkenheid bij het studeren niet

altijd vanuit een ouder hoeft te komen, maar ook van bijvoorbeeld een buurvrouw, neef of een tante kan zijn. Een netwerk hebben op wie je terug kunt vallen en die je steunt heeft dezelfde functie.

De betrokkenheid van ouders is daarbij vooral van belang in de thuissituatie (Bakker et al, 2013). Wanneer ouders thuis interesse, belangstelling tonen en ondersteunend zijn heeft dit een positief effect op de studieresultaten (De Jong, 2004; Crul & Heering, 2008). Bakker et al. (2013) benadrukken echter ook het feit dat wanneer ouders teveel druk leggen op de zoon of dochter dit een averechts effect heeft op de studie. De kunst is om als ouder realistische verwachtingen helder uit te spreken over de studieloopbaan en tegelijk voldoende ondersteuning te bieden wat een positief effect op het studiegedrag zal hebben.

Maar ook naast de betrokkenheid van ouders thuis, zou het contact tussen school en ouders een rol kunnen spelen in het wel of niet succesvol zijn van de student. Als school investeren in deze relatie lijkt waardevol (Henderson & Mapp, 2002) maar er is nog maar weinig bekend over ervaringen van bijvoorbeeld docenten in het hoger onderwijs t.a.v. ouderbetrokkenheid, helemaal niet specifiek gericht op niet-westerse studenten. Ook de percepties van studenten en ouders t.a.v. ouderbetrokkenheid, en de mogelijke relatie met het studeren van hun zoon of dochter, is nog niet eerder in kaart gebracht. In het onderzoek beschreven in dit artikel geven we daarover eerste inzichten weer door middel van interviews met studenten en ouders.

In dit onderzoek hanteren we de definitie van ouderbetrokkenheid zoals in het onderzoek van Bakker et al. (2013) is weergegeven, namelijk dat ouderbetrokkenheid een breed begrip is dat een veelheid aan gedragingen en attitudes van ouders omvat die, de prestaties, het welbevinden, de motivatie en de zelfwaardering van leerlingen kunnen beïnvloeden. Daarmee worden dus zowel gedragingen bedoeld in de thuissituatie (denk aan het motiveren van hun kinderen), als gedragingen die te maken hebben met het contact en betrokkenheid van ouders bij de onderwijsinstelling waar hun kind studeert.

Probleemstelling en doel

Dit verkennende onderzoek richt de aandacht op de betrokkenheid van ouders van niet-westerse studenten, alsmede de wijze waarop studieloopbaanbegeleiders hiermee omgaan. Onderzoek laat zien dat het vergroten van ouderbetrokkenheid de studie(resultaten) van studenten positief zou kunnen beïnvloeden (Meeuwisse, 2013). De probleemstelling richt zich op het in kaart brengen van ervaringen met als doel

aanbevelingen te kunnen formuleren voor mogelijke interventies vanuit studieloopbaanbegeleiders in de begeleiding van studenten dan wel de contacten met ouders of tussen ouders en student.

Onderzoeksvragen

Het verkennende onderzoek dat wordt beschreven in dit artikel is uitgevoerd binnen één van de opleidingen van de Academie Mens en Maatschappij van hogeschool Saxion. Het onderzoek is gericht de volgende onderzoeksvragen:

1. *Hoe ervaren niet-westerse studenten de mate van betrokkenheid en ondersteuning vanuit de ouders en in hoeverre was dat volgens hen van invloed op hun studeren?*
2. *Hoe ervaren ouders van niet-westerse studenten het contact met de opleiding en hun eigen betrokkenheid bij het studeren van hun kind?*
3. *Hoe ervaren studieloopbaanbegeleiders de betrokkenheid van en het contact met de ouders van niet-westerse studenten?*

Methode

Onderzoeksdesign

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een kwalitatief onderzoeksdesign, waarbij beschrijvend onderzoek is ingezet om de onderzoeksvragen te beantwoorden (Baarda et al., 2018). Er is data verzameld door middel van individuele, semigestructureerde interviews. Met de verzamelde kwalitatieve ervaringen en voorbeelden willen we het karakter van de situatie omtrent de studenten, ouders en studieloopbaanbegeleiders in kaart brengen, waarmee we vooral ook insteken op de ecologische validiteit (Baarda et al., 2018).

Respondenten en selectie

Er zijn in totaal 15 niet-westerse studenten, 16 ouders en 8 studieloopbaanbegeleiders (slb'ers) geïnterviewd. De niet-westerse studenten zijn door de eerste onderzoeker benaderd, de meeste van deze studenten kent de eerste onderzoeker persoonlijk. Zij reageerden positief en hebben deelgenomen aan het interview. De 15 studenten zijn afkomstig uit het tweede jaar (4x), derde jaar (1x) en vierde jaar (10x). Van de studenten zijn er 12 vrouw en 3 man, variërend in de leeftijd van 19 tot 26 jaar. De etnische herkomst van deze studenten is Turks (5x), Koerdisch (5x), Syrisch Orthodox (2x), Bosnisch (1x), half Syrisch half Jordaans (1x) en half Syrisch half Armeens (1x).

Voor dit onderzoek hebben alle 8 slb'ers (7 vrouwen en 1 man) van *één van de vijf teams van de Academie Mens en Maatschappij* meegedaan aan het onderzoek. Gekozen is voor het team dat vanaf het begin aan het Comenius project heeft meegedaan aan het onderzoek. Dit is tevens het eigen team van de eerste onderzoeker. De slb'ers zijn persoonlijk benaderd voor het interview en hebben alle positief gereageerd. De leeftijd varieert van 23 tot 61 jaar. Alle slb'ers hebben een westerse achtergrond.

Aan de studenten die geïnterviewd zijn is gevraagd of hun ouders ook wilden meewerken aan een interview. De meeste studenten zijn een paar keer benaderd voordat de ouder(s) wilde(n) meewerken. Het bleek dat de ouders het erg spannend vonden om naar de hogeschool te komen en/ of geïnterviewd te worden door een onderzoeker van de hogeschool. De ouders die niet door de onderzoekers geïnterviewd wilden worden zijn door een aantal studenten (n=4) van het studentenplatform geïnterviewd. Dit platform is onderdeel van het subsidieproject waarbinnen dit verkennende onderzoek is uitgevoerd. Deze studenten hebben ook hun eigen ouders geïnterviewd. Doordat de studenten zijn geïnstrueerd in een objectieve wijze van interviewen plus de gehanteerde definities uit de interviewleidraad, is getracht mogelijke bias tijdens de dataverzameling te vermijden. Alle interviewers zijn daarbij op dezelfde manier te werk gegaan. Van de 15 studenten wilden vier ouders niet meewerken aan het interview. Uiteindelijk zijn 16 personen (13 vrouwen en 3 mannen) geïnterviewd, van twee studenten zijn zowel vader als moeder. De etnische herkomst van deze ouders waren Jordaans (1x), Turks (5x), Koerdisch (5x), Syrisch Orthodox (4x) en Marokkaans. De hoogstgenoten opleiding van deze ouders zijn basisonderwijs (5x), voortgezet onderwijs (6x), mbo (1x), hbo (1x), universiteit (3x).

Data-verzameling en data-analyse

Bij de respondenten zijn semigestructureerde interviews afgenomen, waarbij alle hoofd- en deelvragen vastlagen maar er ruimte is geweest voor doorvragen. Hierbij is ten aanzien van het begrip 'ouderbetrokkenheid' de definitie van Bakker et al. (2013) gehanteerd waarbij ouderbetrokkenheid wordt gezien als iets dat zowel in de thuissituatie kan plaatsvinden als tijdens de contacten tussen ouders en de school. De volgende thema's zijn in de interviews bij de verschillende doelgroepen aan bod gekomen:

Studenten: ervaren betrokkenheid en ondersteuning vanuit ouders, de relatie met studeren op het hbo, de rol van de opleiding en invloed van niet-westerse achtergrond.

Ouders/verzorgers: ervaringen/ belevingen met de hogeschool, betrokkenheid thuis bij studie kind, betrokkenheid bij het onderwijs/ de hogeschool.

Slb'ers: ervaren ouderbetrokkenheid, ervaren invloed op studieresultaten, niet-westerse ouders/verzorgers, niet westerse studenten en gelijke kansen.

De interviews zijn opgenomen en getranscribeerd. Daarna is er een samenvatting gemaakt en zijn de resultaten gericht gecodeerd aan de hand van de onderzoeksvragen (Baarda et al., 2018). Hierna zijn samenvattingen gemaakt van de gegeven antwoorden. De onderzoekers hebben bij twijfel onderling overlegd over de juiste codering en/ of samenvatting en gezamenlijk een eenduidig oordeel geveld over de data.

Resultaten

Hieronder worden de resultaten van de interviews met de studenten, ouders en slb'ers per onderzoeksvraag gerapporteerd.

Hoe ervaren niet-westerse studenten de mate van betrokkenheid en ondersteuning vanuit de ouders en in hoeverre was dat volgens hen van invloed op het studeren?

Veertien van de vijftien ondervraagde studenten ervaart een grote betrokkenheid van de ouders. De ouders spelen een rol bij de studie bijvoorbeeld door veel interesse te tonen en het studeren ook vaak te bespreken. Daardoor worden de studenten vaak erg gemotiveerd.

"Zij spelen een grote rol bij mijn studie. Wij bespreken alles met elkaar. Zij motiveren mij heel erg".

Relatief vaak noemen studenten het argument dat hun ouders zelf vroeger niet de kans hebben gehad om te gaan studeren, en daarom hun eigen kind erg motiveren en ondersteunen.

"Zij motiveren mij heel erg vaak, omdat zij niet dezelfde kansen hadden als die van mij in NL".

Ook wordt door verschillende studenten aangegeven dat die ondersteuning en motivatie vanuit ouders er toe leidt dat ze ook hard willen werken en de studie succesvol willen afronden.

"Mijn ouders wilden altijd dat ik een hbo opleiding zou afronden zodat ik beter verzekerd ben van een fijne toekomst. Zij hebben zelf een moeilijke leven gehad en hebben beiden geen vaste baan. Zij willen juist het tegenovergestelde voor hun kinderen. Dit zorgt ervoor dat ik hard werk voor mijn diploma en mijn ouders trots wil maken".

De studenten geven aan dat ouders vooral emotionele ondersteuning geven of ondersteuning in het creëren van een goede situatie (thuis) om te studeren. De ouders helpen niet bij het daadwerkelijk studeren of bijvoorbeeld het begrijpen van de leerstof.

"Qua motivatie en steun een grote rol. Ze houden zich niet bezig met de daadwerkelijke stof."

Hoe ervaren ouders van niet-westerse studenten het contact met de opleiding en hun betrokkenheid bij het studeren?

Het grootste deel van de ouders geeft aan geen contact te hebben met de hogeschool of de opleiding. Het contact dat er is verloopt via de zoon of dochter. Een klein aantal geïnterviewden zegt wel contact te hebben gehad met de opleiding maar dan op een open dag of uitreiking. Dit contact vinden ouders minimaal om een beeld te krijgen van de opleiding van hun zoon of dochter.

De helft van de geïnterviewde ouders geeft aan dat zij geen behoefte hebben aan contact. Dit heeft te maken de leeftijd van hun zoon of dochter of hoe zelfstandig hun zoon of dochter is.

De andere helft geeft aan dat ze wel graag contact willen met school. Het contact kan bestaan uit, telefonisch individuele gesprekken of via mail over de goede of minder goede ontwikkelingen van hun zoon of dochter.

"In het eerste jaar had mijn dochter een ouderavond, maar ik had geen vervoer om te gaan. Ik had wel graag contact gewild met de mentor van het eerste jaar. Ik zou een persoonlijk gesprek face to face willen. Ik had graag willen bespreken waarom er toen een conflict was in het eerste jaar op school. Ik zou haar gezichtsuitdrukking willen zien en met haar in gesprek gaan. Mijn dochter wilde toen niet meer naar school. Ik vind dat zulke docenten een waarschuwing moeten krijgen, want het leek erop alsof ze wilde dat mijn dochter van school zou gaan".

Als we kijken naar de betrokkenheid die ouders zelf tonen in de thuissituatie ten aanzien van de opleiding van hun zoon of dochter, zien we dat vrijwel alle ouders met hun kind over de opleiding praten. Dit gaat dan bijvoorbeeld over resultaten van toetsen, huiswerk of stage. De ouders zijn oprecht geïnteresseerd en voelen zich mede verantwoordelijk voor de opleiding. Zij zijn veel met hun zoon of dochter in gesprek om de motivatie hoog te houden. Twee van de zestien ouders communiceert niet over de opleiding of over hoe de zoon of dochter het ervaart of waar hij of zij tegenaanloopt.

"Ja, wij praten over haar toekomstperspectief en hoe het gaat op school. Ik geef vaak aan dat ik lager opgeleid ben en dat ik dit jammer vindt. Mijn dochter kan beter een hoge beroepsdiploma behalen om wel een fijne toekomst tegemoet te gaan".

"Ik praatte met mijn dochter dat ze serieus moet zijn op school met haar huiswerk. Ik zei altijd dat school voorop stond, wat er ook zou gebeuren in haar leven. Alles is tijdelijk, maar je opleiding en school gaat boven alles. Iedereen is tijdelijk, het enige wat blijvend is: dingen die je voor jezelf doet".

Ook wordt uit de interviews duidelijk dat ouders hoge verwachtingen hebben van hun zoon of dochter. Veertien van de zestien geïnterviewden zegt dat ze hoge verwachtingen hebben met betrekking tot de studieresultaten, prestaties, diploma behalen en ondersteuning vanuit de docenten. Op de vraag 'heeft u als ouder invloed op de studieresultaten van uw kind' geeft het overgrote deel van de ouders aan dat ze hierop invloed hebben. Door hun zoon of dochter te ondersteunen denken ouders dat ze invloed op de studieresultaten zullen hebben. Opvallend is ook dat relatief veel ouders zich verantwoordelijk voelen voor de studieprestaties van hun kinderen.

"Als ouder is het mijn verantwoordelijkheid om haar (emotionele) steun bieden en haar te motiveren. Maar ook heeft de school verantwoordelijkheid door met de studenten te praten over de schoolprestaties".

Hoe ervaren studieloopbaanbegeleiders de betrokkenheid van en het contact met de ouders van niet-westerse studenten?

Van de onderzochte opleiding zijn acht slb'ers geïnterviewd. Deze vinden allemaal dat ouderbetrokkenheid van belang is op het hbo. Ouderbetrokkenheid is in hun ogen echter ook de betrokkenheid die ouders tonen bij de studie van hun kind en dat kan ook in de thuissituatie zijn. Niet alle slb'ers hebben ook echt contact met ouders, maar ze vinden het wel heel belangrijk dat de ouders betrokken zijn bij de studie van hun kind.

"Als slb'er heb ik geen direct contact met ouders, maar ik vind het wel belangrijk om te weten of studenten ondersteuning of betrokkenheid ervaren bij hun ouders. Het kan namelijk ingewikkeld zijn voor een student als de betrokkenheid er niet is en ik denk zelfs dat het studiesucces kan beïnvloeden".

Zes van de acht geïnterviewden geeft aan dat de volgende oudercontacten er nu zijn: open dagen, ouderinformatieavond, propedeuse-uitreiking, diplomering. En heel soms komt een ouder mee naar een gesprek met een slb'er bij bijzondere situaties zoals schoolachterstand, of een student die therapie volgt of onder behandeling staat. Tijdens de hiervoor genoemde bijeenkomsten zijn er geen individuele oudercontactmomenten.

"Er zijn bijna geen individuele ouder contactmomenten. Ouders spelen wel een rol bij voorlichting. Daarnaast hebben we een ouder informatieavond en ouders zijn natuurlijk bij de P-uitreiking aanwezig".

"Ouderavond, p-uitreiking, diploma-uitreiking en incidenteel met studenten met een functiebeperking gesprek met taak aanvullende studiebegeleider, student en ouder(s)".

Zes van de acht slb'ers zegt dat ouderbetrokkenheid volgens hen zeker een rol speelt bij de studieresultaten van een student. Twee van de acht slb'ers geven aan dat deze vraag niet direct met een ja of een nee te beantwoorden valt. Maar ook deze twee slb'ers zijn van mening dat een goede betrokkenheid stimulerend kan werken.

"Ja, ik denk als de ouder er bovenop zit, kan hij/zij op het juiste moment een schop onder de kont geven. Maar aan de andere kant teveel er bovenop zitten kan ook nadelig werken dat de student niet in beweging komt. Als de student thuis woont kant de ouder goed monitoren en daar dan op een manier op inspelen".

"Dit is niet direct te beantwoorden in ja of nee omdat studieresultaten van heel veel zaken afhankelijk kunnen zijn. Wel denk ik dat het stimulerend kan werken als er een goede ouderbetrokkenheid is".

Is er een verschil in betrokkenheid tussen een westerse en een niet-westerse ouder/verzorger? De helft van de slb'ers geeft aan dat de betrokkenheid waarschijnlijk anders is omdat thuis andere verwachtingen zijn, andere waarden en normen. En omdat er een onderscheid ook wordt gemaakt tussen de dochter en zoon. Vier van de acht geïnterviewde merken hierin geen verschil, zij hebben hier geen ervaring in of te weinig contact met de ouders.

"Het lijkt (omdat ik ze niet zelf heb gesproken) dat de betrokkenheid anders is. Of dat de student er anders mee opgaat. Dat studie op de tweede plaats staat en dat familie staat op een en gaat altijd voor. Ergens is dit ook waardevol en heb ik respect voor. Wat goed dat ze deze keuzes maken. Als iemand van de familie overlijdt gaan ze mee naar het land van herkomst voor de begrafenis. Onze studie is daarop niet aangepast als we in een toetsperiode zitten bijvoorbeeld. Hier zou de Nederlandse student iets meer balans hebben".

"Nee, omdat mijn contact met ouders zich tot nu toe heeft beperkt tot de p-uitreiking en diploma uitreiking. Daar is het contact tussen ouders vrijwel gelijk".

"Nee dit weet ik niet. Nog geen ervaring mee gehad".

De meeste slb'ers geven tenslotte aan dat ze waarschijnlijk niet voldoende kennis hebben over de thuissituatie/achtergrond van niet-westerse ouders om deze op een goede manier te benaderen. De docenten tonen wel interesse in de achtergrond, maar hebben niet altijd genoeg kennis over bepaalde culturele aspecten die wellicht van belang zijn om voor ogen te houden. Een aantal van hen zou hier wel graag meer deskundigheid in willen hebben.

"Ik weet lang niet genoeg over culturen, maar probeer hier in de lessen en individuele gesprekken wel naar te vragen".

"Nee, niet voldoende deskundigheid. Zou ik wel willen".

Conclusies

Dit verkennende onderzoek had als doel het in kaart brengen van ervaringen van niet-westerse studenten en hun ouders, en studieloopbaanbegeleiders, als het gaat om ouderbetrokkenheid en studeren op het hbo. Uit de interviews wordt duidelijk dat de studenten die in dit onderzoek zijn geïnterviewd een sterke betrokkenheid vanuit de ouders ervaren. Deze betrokkenheid en ondersteuning vinden studenten

erg waardevol. Uit eerdere onderzoeken blijkt dat een dergelijke betrokkenheid niet altijd aanwezig is in de thuissituatie van niet-westerse studenten (Meerman, et al., 2018) en in dit onderzoek wordt daarmee een ander perspectief geformuleerd. Vrijwel alle studenten hebben het gevoel door die betrokkenheid van ouders ook positief beïnvloed te zijn in het kader van hun studievoortgang.

De geïnterviewde ouders geven aan dat ze eigenlijk geen contact hebben met de hogeschool. Iets minder dan de helft van de groep vindt dit prima omdat de zoon of dochter al op een volwassen leeftijd is en de eigen zaken zelf kan regelen. De andere helft zou wel graag contact willen over bijvoorbeeld de ontwikkelingen van hun zoon of dochter. Het contact kan bestaan uit: overleg via telefoon, individuele gesprekken of via de mail. De meeste ouders zijn (zoals de studenten dat ook ervaren) zeer betrokken bij het studeren en praten regelmatig met hun zoon of dochter over de opleiding. De ouders hebben hoge verwachtingen ten aanzien van de studie en voelen zich hiervoor medeverantwoordelijk. De ouders proberen hun steentje bij te dragen door de nodige ondersteuning te bieden.

De vraag hoe de slb'ers het contact met de ouders ervaren is lastig te beantwoorden omdat er vrijwel geen contact is. De helft van de slb'ers geeft aan dat ze waarschijnlijk niet genoeg afweten van de culturele achtergrond van studenten en zouden hierin ook meer deskundigheid willen.

Aanbevelingen voor de onderwijspraktijk

Uit dit onderzoek komen verschillende ervaringen naar voren over ouderbetrokkenheid die tegelijkertijd ook inzicht bieden in mogelijke aanbevelingen voor de begeleiding van studenten. Als eerste lijkt het zinvol om met slb'ers te kijken naar een invulling binnen studieloopbaanbegeleiding over de rol die ouders hebben of kunnen hebben bij het studeren (en uiteindelijk studiesucces) van studenten. Voor niet-westerse studenten lijkt de betrokkenheid vanuit hun thuisomgeving erg van belang en motiveert het hen om te (blijven) studeren. Het kan zinvol zijn dit als slb'er dit thema in je klas of in individuele gesprekken te bespreken, en ook de mogelijkheid te bespreken van het inzetten van andere mensen uit hun netwerk indien de ouders minder betrokken zijn (zie ook Rezai, 2017). Uit de interviews is tevens gebleken dat slb'ers niet altijd over de nodige kennis en attitude beschikken voor wat betreft de culturele achtergrond en/ of communicatie richting de niet-westerse student of niet-westerse ouder. Ook geven de slb'ers aan dat ze hier graag meer over zouden willen weten of leren. Het inrichten van een trainingsactiviteit voor begeleiders gericht op deze doelgroep zou dus zinvol kunnen zijn.

Discussie

Een limitatie van het hier gepresenteerde onderzoek is dat er slechts een hele kleine groep studenten, ouders en slb'ers is gesproken. Dit onderzoek heeft zich tevens enkel gericht op één opleiding binnen de hogeschool. Om meer generaliseerbaarheid te realiseren zou het waardevol zijn om door middel van grootschaliger, kwantitatief onderzoek ervaringen van studenten breder in kaart te brengen (bijvoorbeeld aan de hand van vragenlijsten en/ of focusgroepen). Daarnaast is in dit onderzoek alleen kwalitatief onderzoek gedaan en is het slechts mogelijk om ervaringen en percepties van respondenten te formuleren. Hiermee is dan ook geen directe link te leggen tussen de mate van ouderbetrokkenheid en het mogelijke studiesucces van studenten in het hbo. Tot slot is het mogelijk dat er een vorm van bias aanwezig is geweest bij de dataverzameling. Een aantal studenten heeft de eigen ouders geïnterviewd. Ondanks dat de studenten goed geïnstrueerd zijn over de wijze van objectief interviewen, kan het zijn dat de antwoorden van deze ouders een vertekend beeld hebben gegeven. De conclusies van dit onderzoek moeten dan ook echt als uitkomsten van een *verken- nend* onderzoek worden gezien.

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Het hier uitgevoerde onderzoek is slechts een eerste exploratieve stap geweest in het ophalen van ervaringen met ouderbetrokkenheid bij niet-westerse studenten in het hbo. Vervolgonderzoek zou zeer gewenst zijn, waarbij men (bijv. door grootschaliger, kwantitatief onderzoek) zou kunnen kijken naar mogelijke verschillen tussen niet-westerse en westerse studenten, maar ook tussen verschillende opleidingen, sectoren of zelfs hogescholen. Daarnaast is het interessant om onderzoek te doen waarbij meer variabelen in kaart gebracht worden die tevens een rol kunnen spelen bij ouderbetrokkenheid, denk aan sociaal-economische status of andere kenmerken van de doelgroep. Tot slot zou het erg waardevol zijn om vervolgonderzoek te richten op de vraag in hoeverre ouderbetrokkenheid ook daadwerkelijk invloed heeft op de mate van studiesucces van studenten, zowel met een niet-westerse als westerse achtergrond.

Referentielijst

- Akdeniz, N., (2016). *Mbo-toppers in hbo Social Work. Comeniusaanvraag NRO*. Enschede: Saxion.
- Baarda, B., Bakker, E., Boullart, A., Fischer, T., Julsing, M., Peters, V., Velden van der, T. (2018). *Basisboek Kwalitatief onderzoek*. Noordhoff Uitgevers bv Groningen/Utrecht, The Netherlands.
- Bakker, J., Denessen, E., Dennissen, M., & Oolbekkink-Marchand, H. (2013). Leraren en ouderbetrokkenheid. Een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen. Ontvangen van <https://www.nro.nl/wp-content/uploads/2014/05/PROO+Leraren+en+ouderbetrokkenheid+Joep+Bakker+ea.pdf> op 19 juli 2018.
- Centraal Bureau voor Statistiek (2018). Minder mbo'ers naar hbo in afgelopen decennium. Ontvangen van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/04/minder-mbo-ers-naar-hbo-in-afgelopen-decennium> op 11 februari 2018.
- Cijvat, I. & Voskens, C. (2008). *Een onderzoek naar de rol van ouders in het primair onderwijs: Deel 1 literatuuronderzoek*. Amersfoort: CPS
- Crul, M., & Heering, L. (2008). *The position of the Turkish and Moroccan Secon Generation in Amsterdam and Rotterdam*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Glastra, F., Middelkoop van, D. (2018) *Studiesucces in het hoger onderwijs. Van rendement naar maatschappelijke relevantie*. Uitgeverij Eburon. Den Haag.
- Henderson, A. T., Mapp, K. L. (2002). *A new wave of evidence: The impact of school, family and community connections on student achievement* (Research Synthesis). Austin, TX: National Center for Family & Community Connections with Schools.
- Inspectie van Onderwijs, (2007). Aandacht voor allochtone studenten in het hoger onderwijs.
- Jong, M. de (2004). *Hetzelfde, maar toch anders? Onderzoek naar vroegtijdige studieuitval onder allochtone HEAO-studenten van Hogeschool Inholland Diemen*. Masterscriptie. Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Jong, M. de (2014). *Over allochtoon en autochtoon. Diversiteit in het hoger onderwijs*. Groningen: Noordhoff.
- Meerman, M., De Jong, M., & Wolff, R. (2018). *Studiesucces en etnische identiteit*. In: F. Glastra, & D. van Middelkoop, Studiesucces in het hoger onderwijs. Eburon.
- Meeuwisse, M. (2012). Being Smart is not Enough: the role of psychological factors in study success of ethnic minority and ethnic majority students.
- Otten, M. (2000). Impacts of cultural diversity at home. In P. Crowther, M. Joris, M. Otten, B. Nilsson, H. Teekens, & B. Wächter. *Internationalisation at home, a position paper* (pp 15-21). Amsterdam: European Association for International Education.
- Pameijer, N. (2012). *Samen Sterk: Ouders & School!* Leuven/Den Haag: Acco.

- Radstake, H. (2009). *Teaching in diversity: Teachers and pupils about tense situations in ethnically heterogeneous classes*. Universiteit van Amsterdam (Apeldoorn / Antwerpen: Garant). Prom./coprom.: G.W. Meijnen & Y.A.M. Leeman.
- ResearchNed (2015) Monitor Beleidsmaatregelen 2015; Studiekeuze, studiegelag en leengedrag in relatie tot beleidsmaatregelen in het hoger onderwijs, 2006-2015. Ontvangen van https://www.mboraad.nl/sites/default/files/monitor_beleidsmaatregelen_2015.pdf op 20 maart 2018.
- Rezai, S. (2017). The rise of the second generation. The role of social capital in the upward mobility of descendants of immigrants from Turkey and Morocco. Thesis: Erasmus University Rotterdam. Ontvangen van <http://hdl.handle.net/1765/102766> op 20 maart 2018.
- Sociaal en Cultureel Planbureau, (2009). *De sociale staat van Nederland 2009*. Ontvangen van [file:///C:/Users/Saxion/Downloads/SSN-2009_drukker_lo%20res\[1\].pdf](file:///C:/Users/Saxion/Downloads/SSN-2009_drukker_lo%20res[1].pdf) op 19 juli 2018.
- Saxion, (2017). Feiten en cijfers. *Interne publicatie Saxion*.
- Sectorakkoord hoger beroepsonderwijs (2018). Geschreven door Vereniging Hogescholen en Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- Severiens, S., Wolff, R. & Rezai, S. (2006). Diversiteit in leergemeenschappen. Utrecht: ECHO.
- Severin, E. (2016). *Ouderbetrokkenheid in mbo is maatwerk. Kwalitatief onderzoek naar verschillen in ouderbetrokkenheid en migrantenouders van mbo-ers op niveau 1 en 2*. Den Haag: Ministerie OC&W.
- Tinto, V. (1997). Classrooms as communities: Exploring the educational character of students persistence. *Journal of Higher Education*, 68(6), 559-623.
- Tange, H. (2010). Caught in the Tower of Babel: University lecturers' experiences with internationalisation. *Language and intercultural communication*, 10(2), 137-149.
- Veen, I. van der (2001). Successful Turkish and Moroccan students in the Netherlands. Leuven/Apeldoorn: Garant.
- Wolff, R. (2013). *Presteren op vreemde bodem. Een onderzoek naar sociale hulpbronnen en de leeromgeving als studiesuccesfactoren voor niet-westerse allochtone studenten in het Nederlandse hoger onderwijs (1997-2010)*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.